



Sygn. akt I USKP 77/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Halina Kiriło

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania R. O.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Z.
o prawo do emerytury górniczej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 30 września 2021 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 10 września 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z., decyzją z 4 lutego 2019 r., odmówił R. O. prawa do emerytury górniczej, ponieważ na dzień 11 stycznia 2019 r. ubezpieczony udowodnił okres pracy górniczej, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pod ziemią, wynoszący jedynie 23 lata, 9 miesięcy i 6 dni, zamiast wymaganych 25 lat.

W odwołaniu od tej decyzji ubezpieczony domagał się jej zmiany i przyznania mu prawa do emerytury górniczej bez względu na wiek, ponieważ po zaliczeniu do pracy górniczej okresu służby wojskowej od 5 listopada 1997 r. do 28 stycznia 1999 r. spełnia wszystkie warunki niezbędne do uzyskania tego prawa.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania, podkreślając, że w przypadku emerytury górniczej bez względu na wiek ubezpieczonego przepisy nie przewidują zaliczenia do pracy górniczej okresu służby wojskowej.

Sąd Okręgowy w G., wyrokiem z 16 maja 2019 r., zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury górniczej, poczynając od 31 stycznia 2019 r.

Z ustaleń Sądu Okręgowego wynika, że ubezpieczony R. O. (ur. 14 września 1975 r.) jest zatrudniony w kopalni węgla kamiennego na stanowisku górniczym pod ziemią od 23 września 1993 r. W okresie zatrudnienia został powołany do odbycia czynnej służby wojskowej, którą pełnił od 5 listopada 1997 r. do 28 stycznia 1999 r. (1 rok, 2 miesiące, 24 dni). Po zakończeniu służby wojskowej powrócił 25 lutego 1999 r. do pracy na stanowisku górniczym pod ziemią.

W dniu 30 stycznia 2019 r. ubezpieczony złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. wniosek o przyznanie prawa do emerytury górniczej bez względu na wiek oraz o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym na dochody budżetu państwa. Organ rentowy zaskarżoną decyzją odmówił uwzględnienia tego wniosku.

Sąd pierwszej instancji stwierdził, że istota sporu sprowadzała się do ustalenia, czy okres czynnej służby wojskowej należy uwzględnić w stażu pracy górniczej, o którym stanowi art. 50e ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.; dalej: ustawa emerytalna), w związku z czym ubezpieczony na dzień 11 stycznia 2019 r. legitymowałby się 25-letnim okresem pracy górniczej pod ziemią, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, jak tego wymaga ten przepis.

W ocenie Sądu Okręgowego, kwalifikację służby wojskowej dla celów emerytalnych należy analizować przez pryzmat ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (jednolity tekst: Dz.U.

z 1992 r. Nr 4, poz. 16 ze zm.), w brzmieniu obowiązującym w dacie podjęcia zatrudnienia przez ubezpieczonego po zakończeniu służby wojskowej (czyli 25 lutego 1999 r.), stanowiącej *lex specialis* w stosunku do ustawy emerytalnej. Sąd przypomniał, że art. 120 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony stanowi, że okres służby wojskowej traktuje się tak samo jak wykonywanie w tym czasie pracy przez pracownika. Jeżeli pracownik powrócił do zakładu pracy, jego zatrudnienie przed służbą wojskową, okres służby wojskowej i okres pracy po służbie wojskowej traktuje się tak, jakby był to nieprzerwany okres zatrudnienia w tym samym zakładzie pracy. W związku z tym, zdaniem Sądu pierwszej instancji, należy przyjąć, że okres czynnej służby wojskowej ubezpieczonego zatrudnionego na stanowisku górniczym pod ziemią, który po zakończeniu tej służby powrócił do tego zatrudnienia, traktuje się tak samo jak wykonywanie takiej pracy, a skoro okres ten podlega zaliczeniu do okresu zatrudnienia w zakresie wszystkich uprawnień uzależnionych od stażu pracy górniczej pod ziemią, uwzględnia się go także do stażu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury górniczej bez względu na wiek. Sąd Okręgowy podkreślił przy tym, że należy mieć na uwadze stanowisko Sądu Najwyższego, zgodnie z którym Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej ustanawia zakaz takich regulacji ustawowych lub dokonywania takiej wykładni przepisów prawa powszechnie obowiązującego, które dopuszczałyby jakiegokolwiek pokrzywdzenie obywatela z powodu wykonywania publicznego obowiązku obrony Ojczyzny (por. wyrok Sądu Najwyższego z 3 sierpnia 2016 r., I UK 283/15, LEX nr 2148646).

Sąd Okręgowy uznał, że skoro ubezpieczony legitymuje się 25-letnim stażem pracy górniczej wykonywanej pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (z uwzględnieniem okresu czynnej służby wojskowej) oraz 30 stycznia 2019 r. złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym na dochody budżetu państwa, przysługuje mu prawo do emerytury górniczej na podstawie art. 50e ustawy emerytalnej, poczynając od 31 stycznia 2019 r. (art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej).

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł organ rentowy, zaskarżając wyrok ten w całości. W apelacji zarzucono między innymi naruszenie art. 50e ustawy emerytalnej.

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z 10 września 2019 r., oddalił apelację.

Sąd drugiej instancji podkreślił, że między stronami sporne było jedynie legitymowanie się przez ubezpieczonego wymaganym okresem pracy górniczej wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pod ziemią, w szczególności zaliczenie do wymaganego stażu 25 lat takiej pracy okresu zasadniczej służby wojskowej od 5 listopada 1997 r. do 28 stycznia 1999 r., po której zakończeniu ubezpieczony powrócił do pracy pod ziemią u dotychczasowego pracodawcy, w Kopalni Węgla Kamiennego „(...)” w G..

Sąd Apelacyjny podkreślił, że art. 120 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (w brzmieniu obowiązującym w chwili podejmowania przez ubezpieczonego pracy po zakończeniu czynnej służby wojskowej) przewidywał, że pracownikowi, który w ciągu trzydziestu dni od dnia zwolnienia z czynnej służby wojskowej podjął pracę w zakładzie pracy, w którym był zatrudniony w dniu powołania do tej służby, czas odbywania służby wojskowej wlicza się do okresu zatrudnienia w tym zakładzie w zakresie wszystkich uprawnień wynikających ze stosunku pracy.

Na gruncie tego przepisu utrwalił się w orzecznictwie Sądu Najwyższego pogląd, zgodnie z którym okres odbywania zasadniczej służby wojskowej, do odbycia której ubezpieczony został powołany w trakcie wykonywania pracy górniczej, zalicza się do stażu pracy górniczej w rozumieniu art. 50c ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, czyli wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pod ziemią (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 21 stycznia 2014 r., I UK 96/13, LEX nr 1498597; z 3 sierpnia 2016 r., I UK 238/15, LEX nr 2148664; z 11 sierpnia 2016 r., II UK 319/15, LEX nr 2113368; z 25 stycznia 2017 r., II UK 628/15, LEX nr 2242369 oraz uchwały Sądu Najwyższego z 16 października 2013 r., II UZP 6/13, OSNP 2014 nr 3, poz. 42 i z 14 lipca 2016 r., III UZP 9/16, OSNP 2017 nr 2, poz. 20). Zdaniem Sądu Najwyższego do konkluzji takiej skłania wykładnia językowa art. 120 ust. 1 (poprzednio art. 108 ust. 1 lub art. 125 ust. 1) ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej jako *lex specialis* w stosunku do ustawy emerytalnej, wzmocniona dodatkowo wykładnią systemową oraz funkcjonalną, opartą na art. 85 ust. 1 oraz art. 2 i art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Akceptując w pełni poglądy Sądu Najwyższego, a w konsekwencji także dzielając oparte na nich stanowisko Sądu Okręgowego, Sąd Apelacyjny uznał, że po uwzględnieniu spornego okresu służby wojskowej (od 5 listopada 1997 r. do 28 stycznia 1999 r.) ubezpieczony R. O. legitymuje się wymaganym okresem pracy górniczej wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pod ziemią, co – biorąc dodatkowo pod uwagę, że 30 stycznia 2019 r. wystąpił o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym na dochody budżetu państwa – oznacza, że od 31 stycznia 2019 r. spełnia przewidziane w art. 50e ustawy emerytalnej przesłanki do nabycia emerytury górniczej bez względu na wiek objętej sporem w rozpoznawanej sprawie.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) wniósł organ rentowy, zaskarżając wyrok w całości. Skargę oparto na podstawie naruszenia prawa materialnego, a mianowicie art. 50e ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przez błędną jego wykładnię, wyrażającą się w przekonaniu, że do ustalenia okresu pracy górniczej wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przez okres wynoszący co najmniej 25 lat należy wliczyć okres służby wojskowej od 5 listopada 1997 r. do 28 stycznia 1999 r., podczas gdy świadczenie przewidziane w art. 50e ustawy emerytalnej stanowi szczególny przywilej za określony rodzaj pracy, przyznawany na szczególnych zasadach i brak jest podstawy prawnej do zaliczenia służby wojskowej do stażu pracy górniczej.

Organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania ubezpieczonego od decyzji ZUS Oddział w Z. z 4 lutego 2019 r. oraz o zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej organ rentowy podkreślił, że zawarcie przez ustawodawcę w zamkniętym katalogu okresów uważanych za pracę górniczą (art. 50c ust. 1 ustawy emerytalnej) oraz okresów uważanych za pracę równorzędną z pracą górniczą (art. 50c ust. 2 ustawy emerytalnej) wyłącza możliwość jego rozszerzenia w procesie stosowania prawa. Możliwość odstępstwa od zasady powszechnej – zwłaszcza ze względu na przesłankę szczególnego

charakteru zatrudnienia – pozostaje atrybutem władzy ustawodawczej, a nie sądowniczej.

Organ rentowy argumentował, że nawet gdy okres pełnienia zasadniczej służby wojskowej był okresem zaliczalnym do pracy górniczej, to obowiązujący wówczas art. 48 ustawy emerytalnej nie przewidywał uwzględnienia okresu zasadniczej służby wojskowej w okresie 25 lat pracy górniczej, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pod ziemią, który warunkował przyznanie emerytury górniczej bez względu na wiek i zajmowane stanowisko. Zasadniczą służbę wojskową można było wówczas doliczyć do stażu pracy górniczej jedynie przy ustalaniu prawa do emerytury górniczej z obniżonego wieku 50 lub 55 lat życia. O tym, że ustawodawca świadomie wyłączył możliwość zaliczania okresu zasadniczej służby wojskowej do pracy górniczej warunkującej przyznanie emerytury górniczej bez względu na wiek i zajmowane stanowisko świadczy – zdaniem organu rentowego – to, że jedynie przejściowo ustawodawca dopuszczał możliwość takiego zaliczenia okresu zasadniczej służby wojskowej, jak chociażby ustawą z dnia 28 listopada 2003 r. o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003-2006 (Dz.U. Nr 210, poz. 2037 ze zm.).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej uzasadniono występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz oczywistą zasadnością skargi. Według skarżącego, orzecznictwo Sądu Najwyższego przytoczone w wydanych w sprawie wyrokach sądów powszechnych w żadnym stopniu nie dotyczy świadczenia z art. 50e ustawy emerytalnej. Co szczególnie istotne, dwie uchwały Sądu Najwyższego zostały wydane w odmiennym stanie faktycznym i prawnym, a zagadnienia prawne w nich rozstrzygane nie dotyczyły emerytury górniczej bez względu na wiek. Brak jest podstaw do stosowania swoistego automatyzmu i przyjmowania rozstrzygnięć wydanych w odmiennych stanach faktycznych do obecnie rozpoznawanej sprawy.

Ponadto, w ocenie organu rentowego, konieczne jest rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy, czy mechanizm zaliczenia okresu odbywania służby wojskowej do stażu pracy górniczej (ogólnie – pracy wykonywanej w warunkach szczególnych) utrwalony w orzecznictwie Sądu Najwyższego znajduje również zastosowanie do

emerytury górniczej bez względu na wiek uregulowanej w art. 50e ustawy emerytalnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma uzasadnionych podstaw i z tej przyczyny nie została uwzględniona.

1. W rozpoznawanej sprawie ubezpieczony złożył wniosek o przyznanie mu emerytury górniczej bez względu na wiek (na podstawie art. 50e ustawy emerytalnej), twierdząc, że spełnia warunek posiadania okresu pracy górniczej pod ziemią, wynoszącego co najmniej 25 lat, po zaliczeniu do tego okresu zasadniczej służby wojskowej. Organ rentowy twierdzi, że emerytura górnicza bez względu na wiek jest szczególnym świadczeniem emerytalnym – może przysługiwać górnikowi, który nie osiągnął jeszcze wieku emerytalnego 55 lub 50 lat (o którym mowa w art. 50a ustawy emerytalnej) – a w związku z tym do stażu pracy górniczej nie zalicza się (nie można zaliczyć) okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej. Skoro świadczenie (emerytura górnicza bez względu na wiek) jest szczególne, to muszą być spełnione wszystkie warunki jego przyznania, a warunki te ściśle i wyczerpująco określa art. 50e ustawy emerytalnej.

Wypada przypomnieć, że zgodnie z art. 50e ustawy emerytalnej prawo do górniczej emerytury, bez względu na wiek i zajmowane stanowisko, przysługuje pracownikom, którzy pracę górniczą wykonywali pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przez okres wynoszący co najmniej 25 lat, z uwzględnieniem ust. 2 (ust. 1). Do okresów pracy górniczej, o której mowa w ust. 1, zalicza się także okresy: 1) niezdolności do pracy z tytułu wypadku przy pracy albo z tytułu choroby zawodowej, za które wypłacone zostało wynagrodzenie lub zasiłek chorobowy albo świadczenie rehabilitacyjne, 2) czasowego oddelegowania pracowników, o których mowa w art. 50c ust. 1 pkt 6, do zawodowego pogotowia ratowniczego w Centralnej Stacji (...) S.A. w B., w K. S.A. Oddział Jednostka Ratownictwa (...) w L. lub w okręgowych stacjach ratownictwa górniczego - bezpośrednio poprzedzone pracą górniczą wykonywaną pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, przypadające w czasie trwania stosunku pracy (ust. 2). Prawo do emerytury, o

której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem, że pracownik nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego albo złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa (ust. 3).

Można zgodzić się z organem rentowym, że art. 50e ustawy emerytalnej nie przewiduje (bezpośrednio i wyraźnie) możliwości zaliczenia do okresu pracy górniczej okresu odbywania czynnej (w tym zasadniczej) służby wojskowej. Okoliczność ta nie oznacza jednak, że możliwość (dopuszczalność) uwzględnienia okresu odbywania przez górnika zasadniczej służby wojskowej w wymaganym stażu pracy górniczej pod ziemią nie wynika z innych przepisów prawa, w szczególności z ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (obecnie tekst jednolity: Dz.U. z 2021 r., poz. 372), dalej: ustawa o powszechnym obowiązku obrony). Do zagadnienia prawnego wymagającego rozstrzygnięcia w rozpoznawanej sprawie należy podejść z uwzględnieniem nie tylko wykładni językowej (która nie przynosi przesądających rezultatów), lecz także wykładni systemowej oraz prokonstytucyjnej.

2. Możliwość zaliczenia okresu czynnej służby wojskowej do stażu ubezpieczeniowego wynika bezpośrednio z ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W art. 6 ust. 1 ustawy emerytalnej wyróżnia się okresy składkowe bez opłaconej składki na ubezpieczenia społeczne. Wprowadzenie takiej regulacji miało na celu wyraźne dowartościowanie przez ustawodawcę przy ustalaniu prawa do świadczeń z zakresu ubezpieczeń społecznych pewnych okresów, w następstwie uwzględnienia różnego rodzaju przerw w zatrudnieniu lub podleganiu ubezpieczeniu, z uwagi na szczególne sytuacje (społeczne, gospodarcze czy polityczne). Fikcyjne okresy składkowe wymienione w art. 6 ust. 1 ustawy emerytalnej mogą być brane pod uwagę - przy ustalaniu prawa do świadczeń - z całego okresu zatrudnienia, służby lub działalności, także sprzed wejścia w życie tej ustawy. Okresy te traktuje się jak okresy składkowe zarówno przy ustalaniu prawa do emerytury lub renty, jak i obliczaniu ich wysokości (tak: K. Antonów, *Emerytury i renty z FUS. Emerytury pomostowe. Okresowe emerytury kapitałowe. Komentarz*, red. A. Antonów, Warszawa 2014, s. 80).

Jako okres składkowy ustawa emerytalna traktuje m.in. okresy czynnej służby wojskowej w Wojsku Polskim lub okresy jej równorzędne albo okresy zastępczych form tej służby (art. 6 ust. 1 pkt 4). Są to okresy odrębne od pracowniczych okresów ubezpieczenia. Zgodnie zaś z art. 5 ust. 2a ustawy emerytalnej okresy te mogą być wliczane do stażu ubezpieczeniowego tylko wówczas, gdy nie posłużyły do nabycia prawa do emerytury funkcjonariuszy służb mundurowych wymienionych w art. 2 ust. 2 tej ustawy.

Co do zasady, przerwę w wykonywaniu zatrudnienia w ramach stosunku pracy wywołaną odbywaniem czynnej (w tym zasadniczej) służby wojskowej uznaje się za zawieszenie realizacji nadal trwającego stosunku pracy z tego względu, że w okresie odbywania tej służby nie są wykonywane zobowiązania stron stosunku pracy, ponieważ pracownik doznaje przeszkód w świadczeniu pracy z powodu odbywania służby wojskowej, co prowadzi do zawieszenia świadczeń pracodawcy, które na ogół są ekwiwalentami za pracę wykonaną (art. 80 zdanie pierwsze k.p.). Jednocześnie jednak obowiązkiem obywatela polskiego jest obrona Ojczyzny, a zakres obowiązku służby wojskowej określa ustawa (art. 85 ust. 1 i 2 Konstytucji RP). Ponadto konstytucyjna zasada demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2), zasada równości wobec prawa i zakaz dyskryminacji z jakiegokolwiek przyczyny (art. 32 ust. 1 i 2) wymuszają na gruncie Konstytucji, będącej najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej (art. 8), ustanawianie takich regulacji ustawowych lub dokonywanie takiej wykładni przepisów prawa powszechnie obowiązującego, które wykluczają jakiegokolwiek pokrzywdzenie obywatela z powodu wykonywania publicznego obowiązku obrony Ojczyzny (por. wyrok Sądu Najwyższego z 12 grudnia 2013 r., I UK 193/13, LEX nr 1467150).

Na gruncie przepisów ubezpieczeniowych okres zasadniczej służby wojskowej nie jest obecnie, i nie był też na podstawie wcześniejszych regulacji, okresem zatrudnienia, zaś jego uwzględnianie w stażu ubezpieczeniowym (jako okresu zaliczalnego lub równorzędnego) było możliwe tylko na podstawie odrębnego przepisu. Zasadnicza służba wojskowa była traktowana jako okres zaliczalny do okresów zatrudnienia, a więc jako taka nie dawała samoistnie prawa do emerytury, podlegając doliczeniu do okresów zatrudnienia (pracy, służby, innej

działalności zarobkowej) i okresów z nimi równorzędnych. W ustawie z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin okres służby wojskowej został potraktowany jako okres równorzędny z okresem zatrudnienia (art. 9 ust. 2), a następnie jako okres składkowy w ustawie z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent (art. 2 ust. 1 pkt 3).

Sąd Najwyższy dokonał już wcześniej szczegółowej analizy zmieniającego się stanu prawnego w aspekcie uwzględniania w stażu ubezpieczeniowym czynnej (zasadniczej) służby wojskowej (por. zwłaszcza wyrok z 22 października 2009 r., I UK 126/09, OSNP 2011 nr 7-8, poz. 112 oraz uchwałę składu siedmiu sędziów z 16 października 2013 r., II UZP 6/13, OSNP 2014 nr 3, poz. 42). Chociaż wcześniej rozpoznane sprawy dotyczyły innych stanów faktycznych niż występujący w obecnie rozpoznawanej sprawie (w tej kwestii należy się zgodzić ze skarżącym organem rentowym), to zawarte w nich rozważania i powołane argumenty są przydatne także w analizie prawnej zagadnienia rozstrzyganego w obecnej sprawie.

3. W skardze kasacyjnej organ rentowy podnosi, że Sądy *meriti* – przede wszystkim Sąd Apelacyjny – w uzasadnieniu swoich wyroków powołały się na orzeczenia Sądu Najwyższego, które nie są (w ocenie skarżącego) orzeczeniami mającymi zastosowanie w rozpoznawanej sprawie, gdyż zostały wydane w odniesieniu do innych stanów faktycznych i prawnych. Można się z tym zgodzić. Jednocześnie jednak należy dostrzec wyrażany w literaturze przedmiotu pogląd, który przyjmuje, że konsekwentna linia orzecznicza stanowi źródło wykładni prawa, w istocie stanowiąc sumę indywidualnych aktów wykładni, akceptowaną przez kolejne składy sądów rozstrzygające konkretne sprawy. Zakładając istnienie podobieństw między sprawami i decyzjami o stosowaniu prawa, sądy dążą do wypracowania i realizowania wspólnych dla całej praktyki sposobów podejmowania decyzji (tworzenia linii orzeczniczej) oraz korzystania w kolejnych procesach decyzyjnych z ugruntowanych już dokonań praktyki (kontynuacji linii orzeczniczej). Odnosząc się tym samym do całości praktyki orzeczniczej, utrwalanie linii orzeczniczej pozwala na przewidywanie treści wydawanej decyzji stosowania prawa przez jej adresatów. W jednolitym stosowaniu linii orzeczniczej chodzi o przyznanie poszczególnym wartościom roli decydującej – tak, aby w danej gałęzi prawa jednolicie uwzględniano cel i sposób działania norm prawnych oraz ich

możliwych skutków. Z tego też względu powołanie się przez Sąd Apelacyjny na wcześniejsze orzecznictwo Sądu Najwyższego, w ramach którego dokonano wykładni konkretnych przepisów lub utrwalono funkcjonalne czy systemowe powiązania między przepisami prawa, należy uznać za właściwe.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie rozstrzygany był problem zaliczalności okresu zasadniczej służby wojskowej, odbywanej w czasie trwania stosunku pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, do stażu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym niż powszechny wieku emerytalnym. Przykładowo, w wyroku z 9 marca 2010 r., I UK 333/09 (LEX nr 585739) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że dla kwalifikacji okresu zasadniczej służby wojskowej jako okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach należy stosować regulacje prawne obowiązujące w okresie odbywania tej służby. Do regulacji tych zaliczył art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony (tekst jednolity: Dz.U. z 2004 r. Nr 241, poz. 2416 ze zm.), który obowiązywał w czasie zdarzeń poddawanych ocenie sądu. W wyroku z 11 sierpnia 2016 r., II UK 319/15 (LEX nr 2113368) Sąd Najwyższy przyjął, nawiązując do swojego wcześniejszego wyroku z 25 lutego 2010 r., II UK 219/09 (LEX nr 590248), że zaliczeniu do okresu pracy w warunkach szczególnych podlega okres służby wojskowej, także wówczas gdy nie był on poprzedzony zatrudnieniem w warunkach szczególnych, jeżeli po jej odbyciu pracownik w ciągu trzydziestu dni podjął zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby. Zgodnie bowiem z art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 827 ze zm. – w brzmieniu pierwotnym), do okresu zatrudnienia wlicza się – w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem – okres odbywania służby wojskowej, jeżeli po jej odbyciu pracownik w ciągu trzydziestu dni podjął zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby (por. analogiczne stanowisko w wyrokach Sądu Najwyższego: z 6 kwietnia 2006 r., III UK 5/06, OSNP 1007 nr 7-8, poz. 108; z 24 listopada 2009 r., II UK 215/09, OSNP 2011 nr 15-16, poz. 219; z 9 marca 2010 r., I UK 333/09, LEX nr 585739; z 24 maja 2012 r., II UK 265/11, LEX nr 1227192; z 17 maja 2012 r., I UK 399/11, LEX nr 1211140).

Podobny pogląd został przedstawiony w wyroku Sądu Najwyższego z 5 sierpnia 2014 r., I UK 442/13 (LEX nr 1491097), w którym przyjęto, że okres zasadniczej służby wojskowej zalicza się do okresu pracy wymaganego do nabycia emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej) także wtedy, gdy żołnierz przed powołaniem do zasadniczej służby wojskowej nie był zatrudniony, ale po zwolnieniu z tej służby w ciągu trzydziestu dni podjął zatrudnienie i pracował w szczególnych warunkach pracy. W wyroku z 21 stycznia 2014 r., I UK 96/13 (LEX nr 1498597), Sąd Najwyższy podkreślił, że czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony (w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 1974 r.) zalicza się – na warunkach wynikających z tego przepisu – do okresu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej).

Z kolei w wyroku z 25 stycznia 2017 r., II UK 628/15 (LEX nr 2242369) Sąd Najwyższy przyjął, że okres długoterminowej zasadniczej służby wojskowej, w której żołnierz uzyskał inne lub wyższe kwalifikacje zawodowe do wykonywania prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, zalicza się do stażu pracy wymaganego do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury, gdy żołnierz był zatrudniony w szczególnych warunkach pracy przed powołaniem do odbycia tej służby (art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony) albo podjął w ustawowym terminie 30 dni od zwolnienia ze służby szczególne zatrudnienie w zawodzie wyuczonym podczas odbywania służby wojskowej.

Podsumowując dotychczasowe orzecznictwo, w uchwale składu siedmiu sędziów z 16 października 2013 r., II UZP 6/13 (OSNP 2014 nr 3, poz. 42) Sąd Najwyższy przyjął, że czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. Nr 44, poz. 220, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 r.) zalicza się – na warunkach wynikających z tego przepisu – do okresu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.). W ocenie

Sądu Najwyższego, pod rządem ustawy o powszechnym obowiązku obrony i wydanego na jej podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz.U. z 1968 r. Nr 44, poz. 318) żołnierzowi zatrudnionemu przed powołaniem do czynnej służby wojskowej w warunkach szczególnych, który po zakończeniu tej służby podjął zatrudnienie w tych samych warunkach, czas odbywania służby wojskowej wlicza się do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem przed powołaniem do służby wojskowej oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie.

Również w późniejszej uchwale z 14 lipca 2016 r., III UZP 9/16 (OSNP 2017 nr 2, poz. 20) Sąd Najwyższy uznał, że czas odbywania zasadniczej służby wojskowej w okresie obowiązywania art. 125 ust. 1 ustawy z dnia 26 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w brzmieniu ustalonym w jednolitym tekście (Dz.U. z 1984 r. Nr 7, poz. 31) do zmiany tego przepisu z dniem 9 grudnia 1991 r. zalicza się – na warunkach określonych w tym przepisie – do okresu zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy w zakładach wymienionych w załącznikach nr 2 i 3 do ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20 ze zm.), wymaganego do nabycia prawa do świadczenia przedemerytalnego, o którym mowa w art. 6 ust. 1 tej ustawy w związku z art. 2 ustawy z dnia 30 czerwca 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 170 ze zm.).

4. W orzecnictwie Sądu Najwyższego można odnaleźć także wyroki, w których dokonywana była ocena okresów pełnienia zasadniczej służby wojskowej w kontekście ich uwzględnienia do celów ustalenia uprawnień pracowniczych. W wyroku z 18 grudnia 2012 r., I PK 138/12 (LEX nr 1619629) Sąd Najwyższy stwierdził, że celem regulacji normatywnych o zaliczalności do stażu zatrudnienia okresów faktycznego niepozostawiania w stosunku pracy – z uwagi na wyższe racje społeczne – jest zrównanie tych okresów w zakresie liczenia stażu pracy z okresami zatrudnienia. Wobec tego wyłączenie okresu służby wojskowej ze stażu pracy wymaganego do nabycia uprawnień pracowniczych przysługujących

wyłącznie pracownikom świadczącym pracę u pracodawcy, u którego były żołnierz rozpoczął pracę, może dotyczyć tylko takiego pracodawcy, u którego osoba zwolniona z wojska podjęła zatrudnienie po upływie 30 dni od zakończenia służby. Jeżeli zatem postanowienia wewnątrzzakładowe nakazują uwzględniać poprzednie okresy zatrudnienia u innych pracodawców, to okres służby wojskowej podlega zaliczeniu do okresu zatrudnienia pracownika na zasadach wynikających z przepisów ustawowych o powszechnym obowiązku obrony.

W ocenie Sądu Najwyższego, generalną zasadą jest wliczenie okresu zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia (art. 301 k.p.). Okres takiej służby jest zatem okresem zaliczanym do pracowniczego stażu zatrudnienia i od chwili tego zaliczenia stanowi z nim jedność oraz dzieli w przyszłości jego los. Problem wliczenia okresu zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia powinien być rozstrzygnięty na podstawie przepisów obowiązujących w dacie podjęcia zatrudnienia po zakończeniu służby wojskowej. Okres służby wojskowej jest bowiem okresem zaliczanym do stażu w tym momencie i z nim „ciągniony”. Aktualnie obowiązujące (odmienne) przepisy w tym względzie nie mają znaczenia, jeśli zaliczenie okresu służby wojskowej nastąpiło z mocy prawa w dacie podjęcia zatrudnienia po zakończeniu służby wojskowej (jeśli zostały spełnione ku temu odpowiednie przesłanki). Okres służby wojskowej podlega zaliczeniu do okresu zatrudnienia pracownika na zasadzie art. 120 ust. 2 ustawy o powszechnym obowiązku obrony, jeżeli w zakładowych regulacjach płacowych staż pracy zaliczany do nabycia uprawnienia do nagrody jubileuszowej uwzględnia poprzednie okresy zatrudnienia u innych pracodawców (por. wyrok Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2016 r., III PK 119/15, LEX nr 2117653). Jeżeli pracownik powrócił do tego samego zakładu pracy, jego zatrudnienie przed służbą wojskową, okres służby wojskowej i okres pracy po służbie wojskowej traktuje się tak, jakby to był nieprzerwany okres zatrudnienia w tym samym zakładzie pracy (wyrok Sądu Najwyższego z 17 stycznia 2019 r., II UK 476/17, LEX nr 2607950).

5. Przytoczone obszernie wcześniejsze orzecznictwo Sądu Najwyższego pozwala na odniesienie się do zasadniczego problemu występującego w rozpoznawanej sprawie, a mianowicie możliwości zaliczenia okresu odbywania

zasadniczej służby wojskowej do stażu pracy górniczej, od którego zależy nabycie prawa do emerytury górniczej bez względu na wiek (art. 50e ustawy emerytalnej).

W rozpoznawanej sprawie ustalono, że ubezpieczony wykonywał pracę górniczą pod ziemią, został powołany do wojska (odbywania zasadniczej służby wojskowej), a następnie wrócił do pracy u tego samego pracodawcy w terminie 30 dni od zakończenia służby wojskowej i po powrocie nadal wykonywał pracę górniczą pod ziemią. Okres służby wojskowej trwał od 5 listopada 1997 r. do 28 stycznia 1999 r. Do wykonywania pracy górniczej pod ziemią ubezpieczony wrócił od 25 lutego 1999 r. Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego prezentowanym w przywołanych orzeczeniach, na dzień 25 lutego 1999 r. należy ustalić stan prawny regulujący możliwość zaliczenia okresu służby wojskowej do okresu zatrudnienia u pracodawcy, u którego ubezpieczony wykonywał w kopalni pracę górniczą pod ziemią przed powołaniem do zasadniczej służby wojskowej i po zwolnieniu z niej.

6. Z mocy ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy – Karta Nauczyciela (Dz.U. Nr 167, poz. 1397 ze zm.) uchylono z dniem 1 stycznia 2007 r. art. 34-38 oraz art. 48 i 49 ustawy emerytalnej, regulujące prawo do emerytury górniczej pracowników urodzonych w określonych w tych przepisach przedziałach czasu, zastępując je przepisami dodanego do działu II rozdziału 3a zatytułowanego „Emerytury górnicze”. Wobec skreślenia dawnego art. 38 ustawy emerytalnej i braku jego odpowiednika w przepisach rozdziału 3a, nie ma obecnie w treści obowiązujących przepisów (art. 50a – 50f) wyraźnego stwierdzenia, że istnieje możliwość uwzględnienia w wymaganym stażu pracy górniczej, uprawniającym do emerytury górniczej, tzw. okresów zaliczalnych, jakimi są np. okresy składkowe z art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy emerytalnej. Nie jest to jednak jednoznaczne z brakiem możliwości zaliczenia okresu zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia na podstawie przepisów odrębnych, w szczególności ustawy z dnia 26 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony.

Mając na uwadze okoliczności rozpoznawanej sprawy oraz utrwalony w orzecznictwie pogląd, że do oceny stanu faktycznego, wywołującego określony skutek prawny, należy stosować przepisy obowiązujące w czasie realizacji tego

stanu faktycznego (por. np. wyrok z 20 marca 2013 r., I UK 544/12, LEX nr 1383246), wypada stwierdzić, że rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego ujawnionego w obecnej sprawie wymaga uwzględnienia nie tyle przepisów rozdziału 3a działu II ustawy emerytalnej, ile obowiązujących w okresie odbywania przez ubezpieczonego czynnej służby wojskowej przepisów ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony. W szczególności należy uwzględnić kolejno obowiązujące: art. 108 ust. 1, art. 120 ust. 1, art. 125 ust. 1 i ponownie art. 120 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony, które stanowiły, że pracownikowi, który w ciągu trzydziestu dni od dnia zwolnienia z czynnej (zasadniczej lub okresowej) służby wojskowej podjął pracę w zakładzie pracy (u pracodawcy), w którym (u którego) był zatrudniony w dniu powołania do tej służby, czas odbywania służby wojskowej wlicza się do okresu zatrudnienia w tym zakładzie pracy (u tego pracodawcy) w zakresie wszystkich uprawnień wynikających ze stosunku pracy.

Treść powołanych przepisów dowodzi, że okres czynnej (w tym zasadniczej) służby wojskowej traktuje się tak samo jak wykonywanie w tym czasie pracy przez pracownika. Jest to czytelna i językowo jednoznaczna zasada. Powołane przepisy ustawy o powszechnym obowiązku obrony wprowadziły zatem pewną fikcję prawną, odnoszącą się do wszelkich (tak z zakresu prawa pracy, jak i zabezpieczenia społecznego) uprawnień pracownika i ubezpieczonego przewidzianych w przepisach szczególnych. Dotyczy to również uprawnienia do nabycia emerytury górniczej bez względu na wiek, przewidzianej w art. 50e ustawy emerytalnej.

Do przedstawienia takiej konkluzji skłania wykładnia językowa powołanych przepisów ustawy o powszechnym obowiązku obrony jako *lex specialis* w stosunku do ustawy emerytalnej, wzmocniona dodatkowo wykładnią systemową oraz funkcjonalną i prokonstytucyjną (art. 85 ust. 1 oraz art. 2 i art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji RP, z których wynika zakaz ustanawiania takich regulacji ustawowych lub dokonywania takiej wykładni przepisów prawa powszechnie obowiązującego, które dopuszczałyby jakiekolwiek pokrzywdzenie obywatela z powodu wykonywania publicznego obowiązku obrony kraju, por. wyrok Sądu Najwyższego z 6 kwietnia 2006 r., III UK 5/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 108). Te same względy systemowe i funkcjonalne, które legły u podstaw zaliczania okresu zasadniczej

służby wojskowej do stażu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej) oraz pracy górniczej (w obecnym stanie prawnym art. 50a ustawy emerytalnej), przemawiają za tym, aby uznać, że czas odbywania zasadniczej służby wojskowej w okresie obowiązywania odpowiednich przepisów ustawy o powszechnym obowiązku obrony (art. 108 ust. 1, art. 120 ust. 1, art. 125 ust. 1 i ponownie art. 120 ust. 1) zalicza się – przy spełnieniu warunków określonych w tej ustawie – do stażu pracy górniczej uprawniającej do emerytury górniczej bez względu na wiek uregulowanej w art. 50e ustawy emerytalnej.

Przepisy ustawy o powszechnym obowiązku obrony były wielokrotnie zmieniane. Zmieniana była też numeracja artykułów. W dacie zakończenia służby wojskowej przez ubezpieczonego oraz w dacie podjęcia przez niego pracy po zakończonej służbie wojskowej obowiązywał art. 120 tej ustawy (w brzmieniu od 14 stycznia 1999 r. do 30 czerwca 1999 r.), który w ustępie 1 stanowił, że pracownikowi, który w ciągu trzydziestu dni od dnia zwolnienia z czynnej służby wojskowej podjął pracę u pracodawcy, u którego był zatrudniony w dniu powołania do tej służby, czas odbywania służby wojskowej wlicza się do okresu zatrudnienia u tego pracodawcy w zakresie wszystkich uprawnień wynikających ze stosunku pracy. Wątpliwości związane z zakresem przedmiotowym sformułowania „wszystkich uprawnień wynikających ze stosunku pracy” można rozstrzygnąć przez odwołanie się do treści ust. 3 art. 120 tej ustawy. W okresie istotnym dla sprawy przepis ten stanowił, że „pracownikowi, który podjął pracę po upływie trzydziestu dni od dnia zwolnienia z czynnej służby wojskowej, czas odbywania tej służby wlicza się do okresu zatrudnienia, od którego zależą tylko uprawnienia w zakresie wymiaru urlopu wypoczynkowego i wysokości odprawy pośmiertnej, a także uprawnienia emerytalno-rentowe”. Z przytoczonej regulacji należy wnioskować, że skoro pracownikowi, który po odbyciu służby wojskowej wrócił do pracy po przekroczeniu ustawowych trzydziestu dni, wlicza się okres tej służby do okresu zatrudnienia od którego zależą uprawnienia emerytalno-rentowe, to tym bardziej ten sam zakres uprawnień przysługuje pracownikowi wymienionemu w ust. 1 art. 120 ustawy, który w ciągu trzydziestu dni od dnia zwolnienia z czynnej służby wojskowej podjął pracę u pracodawcy, u którego był zatrudniony w dniu powołania do tej służby.

7. Możliwość „wliczenia” okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień emerytalno-rentowych została usunięta dopiero 21 października 2005 r. Również w 2005 r. przyjęto ustawowe zmiany dotyczące przesłanek nabycia prawa do emerytury górniczej uregulowanej w ustawie emerytalnej. O prawie do emerytury górniczej bez względu na wiek stanowi art. 50e tej ustawy. Przesłankami nabycia prawa do tego świadczenia jest wykazanie co najmniej 25-letniego okresu pracy górniczej wykonywanej pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy oraz nieprzystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego (ewentualnie wnioskowanie o przekazanie zgromadzonych środków na dochody budżetu państwa). Przepis art. 50e ust. 2 ustawy emerytalnej ogranicza – w stosunku do dawnego art. 48 – rodzaje okresów zaliczanych do okresów pracy górniczej uprawniających do emerytury górniczej bez względu na wiek. Nie ma wśród nich okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej. Jednocześnie – w świetle uregulowań rozdziału 3a – pracę górniczą należy traktować jako pracę w szczególnych warunkach i to pracę kwalifikowaną, gdyż nie każda praca w szczególnych warunkach uprawnia do emerytury górniczej. Jeżeli jednak ubezpieczony nabył uprawnienia, o których stanowiły art. 120 ust. 1 i 2 ustawy o powszechnym obowiązku obrony, to zmiana stanu prawnego nie może mu tych uprawnień odebrać jako słusznie nabytych.

Zagadnienie zaliczenia okresu zasadniczej służby wojskowej do spełnienia przesłanek uprawniających do nabycia prawa do emerytury górniczej po zmianie wynikającej z ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy – Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2005 r. Nr 167, poz. 1397) było już przedmiotem rozstrzygnięć Sądu Najwyższego (por. m.in. wyroki z 3 sierpnia 2016 r., I UK 283/15, LEX nr 2148646; z 30 stycznia 2018 r., I UK 513/16, OSNP 2018 nr 9, poz. 127; z 18 kwietnia 2018 r., III UK 57/17, LEX nr 2497579; z 17 stycznia 2019 r., II UK 476/17, LEX nr 2607950). W wyrokach tych przesądzono, że czas odbywania przez ubezpieczonego zasadniczej służby wojskowej w okresie obowiązywania kolejno art. 108 ust. 1, art. 120 ust. 1, art. 125 ust. 1 i ponownie art. 120 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony RP, zalicza się – przy spełnieniu określonych w tej ustawie warunków – do stażu pracy górniczej uprawniającej do emerytury górniczej z mocy

art. 50a ustawy emerytalnej. Orzeczenia te zapadły w stanie prawnym, w którym przepisy ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie upoważniają już do zaliczenia do pracy górniczej (art. 50c ust. 1 ustawy emerytalnej) lub równorzędnej z pracą górniczą (art. 50c ust. 2 ustawy emerytalnej) w odniesieniu do uprawnień z art. 50a ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej okresów pracy w szczególnych warunkach na stanowiskach wymienionych w dziale I wykazu A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), jeśli nie odpowiadają one definicji takiej pracy zamieszczonej w art. 50c ustawy. Praca górnicza w rozumieniu art. 50c ustawy emerytalnej nie jest pojęciem tożsamym z pracą w szczególnych warunkach zdefiniowaną w art. 32 ust. 2 tej ustawy. Tym niemniej przyjmuje się, że każda praca górnicza jest pracą w szczególnych warunkach. Z mocy zaś przepisów zawartych w rozporządzeniu z dnia 7 lutego 1983 r., wymienione w wykazach A i B prace górnicze należą do kategorii prac w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego. Przepisy obowiązującej ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie przewidują uznania innych niż wymienione w art. 50c tej ustawy okresów prac wykonywanych w szczególnych warunkach za okresy pracy górniczej lub równorzędnej z taką pracą przy ustalaniu prawa do emerytury górniczej. Możliwość taka została jednak przyjęta w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. wyrok z 30 stycznia 2018 r., I UK 513/16, OSNP 2018 nr 9, poz. 127). Stwierdzono w nim, że czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony (w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 1974 r.) zalicza się – na warunkach wynikających z tego przepisu – do okresu pracy górniczej, o której mowa w art. 50c ust. 1 ustawy emerytalnej, uprawniającego do obniżenia wieku emerytalnego na zasadach wynikających z art. 39 tej ustawy.

Zważywszy na wynikające z art. 50e ustawy emerytalnej wymaganie wykonywania pracy górniczej pod ziemią należy uznać za niewątpliwie, że pracami, których wykonywanie uprawnia do emerytury górniczej bez względu na wiek, są

prace wymienione w art. 50c ust. 1 tej ustawy, zaś do okresów wykonywania tej pracy należy zaliczyć okres odbywania zasadniczej służby wojskowej.

8. Podsumowując przedstawione rozważania, należy dojść do wniosku, że brak w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przepisów stanowiących o możliwości zaliczenia okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej do okresu pracy uprawniającego do nabycia prawa do emerytury górniczej bez względu na wiek (art. 50e tej ustawy), nakazuje, zgodnie ze stanowiskiem zawartym w utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego, sięgnięcie do przepisów ustawy o powszechnym obowiązku obrony, w brzmieniu obowiązującym w dacie podjęcia przez żołnierza-pracownika pracy u pracodawcy po zakończeniu zasadniczej służby wojskowej, w celu ustalenia sposobu zakwalifikowania okresu zasadniczej służby wojskowej z punktu widzenia uprawnień emerytalnych. Co do istoty, ocena prawna obywatelskiego obowiązku odbywania zasadniczej służby wojskowej na przestrzeni lat nie uległa zmianie w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Dlatego interpretacja art. 120 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony, w brzmieniu obowiązującym w dniu podjęcia przez ubezpieczonego pracy u tego samego pracodawcy, u którego był zatrudniony przez powołaniem do zasadniczej służby wojskowej – zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą Sądu Najwyższego – prowadzi do wniosku, że okres zasadniczej służby wojskowej odbytej przez pracownika zatrudnionego poprzednio u pracodawcy, u którego wykonywał pracę górniczą, która ze względu na swój kwalifikowany (szczególny) charakter uprawnia go do emerytury w znacznie niższym niż powszechny wiek emerytalny (*de facto* w każdym możliwym wieku, w którym wypracował pod ziemią 25-letni okres), traktuje się tak samo jak wykonywanie takiej pracy. Skoro okres ten podlega zaliczeniu jako okres zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień (także emerytalno-rentowych) uzależnionych od lat pracy u takiego pracodawcy, to powinno uwzględniać się go także do stażu pracy górniczej wymaganego do nabycia prawa do emerytury górniczej bez względu na wiek.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

